

**CENTRALNY OŚRODEK KOORDYNUJĄCY
POPULACYJNY PROGRAM PROFILAKTYKI I WCZESNEGO WYKRYWANIA RAKA SZYJKI MACICY**

**PODSUMOWANIE REALIZACJI
POPULACYJNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI
I WCZESNEGO WYKRYWANIA RAKA SZYJKI MACICY W RAMACH
NARODOWEGO PROGRAMU ZWALCZANIA CHOROÓB NOWOTWOROWYCH
LATA 2007 - 2010 (wrzesień)**

opracowanie:

*prof. Marek Spaczyński, prof. Agata Karowicz - Bilińska, prof. Ewa Nowak - Markwitz
mgr Joanna Uchlik, mgr Lucyna Januszek - Michalecka*

Poznań, październik 2010 r.

**PODSUMOWANIE REALIZACJI POPULACYJNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI
I WCZESNEGO WYKRYWANIA RAKA SZYJKI MACICY W RAMACH NARODOWEGO
PROGRAMU ZWALCZANIA CHOROÓB NOWOTWOROWYCH
LATA 2007 - 2010 (wrzesień)**

Spis treści

	<i>strona</i>
I. ANALIZA ZGŁASZALNOŚCI	
1. Populacja przebadana w latach 2007-2010	3
2. Populacja przebadana w latach 2007-2010 - analiza z uwzględnieniem podziału na województwa.....	4
3. Populacja przebadana w latach 2007-2009 w odpowiedzi na zaproszenia - analiza z uwzględnieniem podziału na miejsce zamieszkania (miasto - wieś)	8
4. Zgłaszalność na badania a liczba świadczeniodawców etapu podstawowego	10
5. Zgłaszalność na badania a zaproszenia	11
II. ANALIZA WYNIKÓW	
1. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie podstawowym z podziałem na województwa w latach 2007 -2010	12
2. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie diagnostycznym w latach 2007-2010 - skala ogólnopolska ..	15
3. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie diagnostyki pogłębionej w latach 2007-2010 - skala ogólnopolska	16
III. DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA	
1. Działania o charakterze szkoleniowym COK	17
2. Działania o charakterze szkoleniowym WOK	18
IV. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY ZGŁASZALNOŚCI	19
V. KONTROLE JAKOŚCI UDZIELANYCH ŚWIADCZEŃ	21
VI. ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI PROGRAMU.....	32

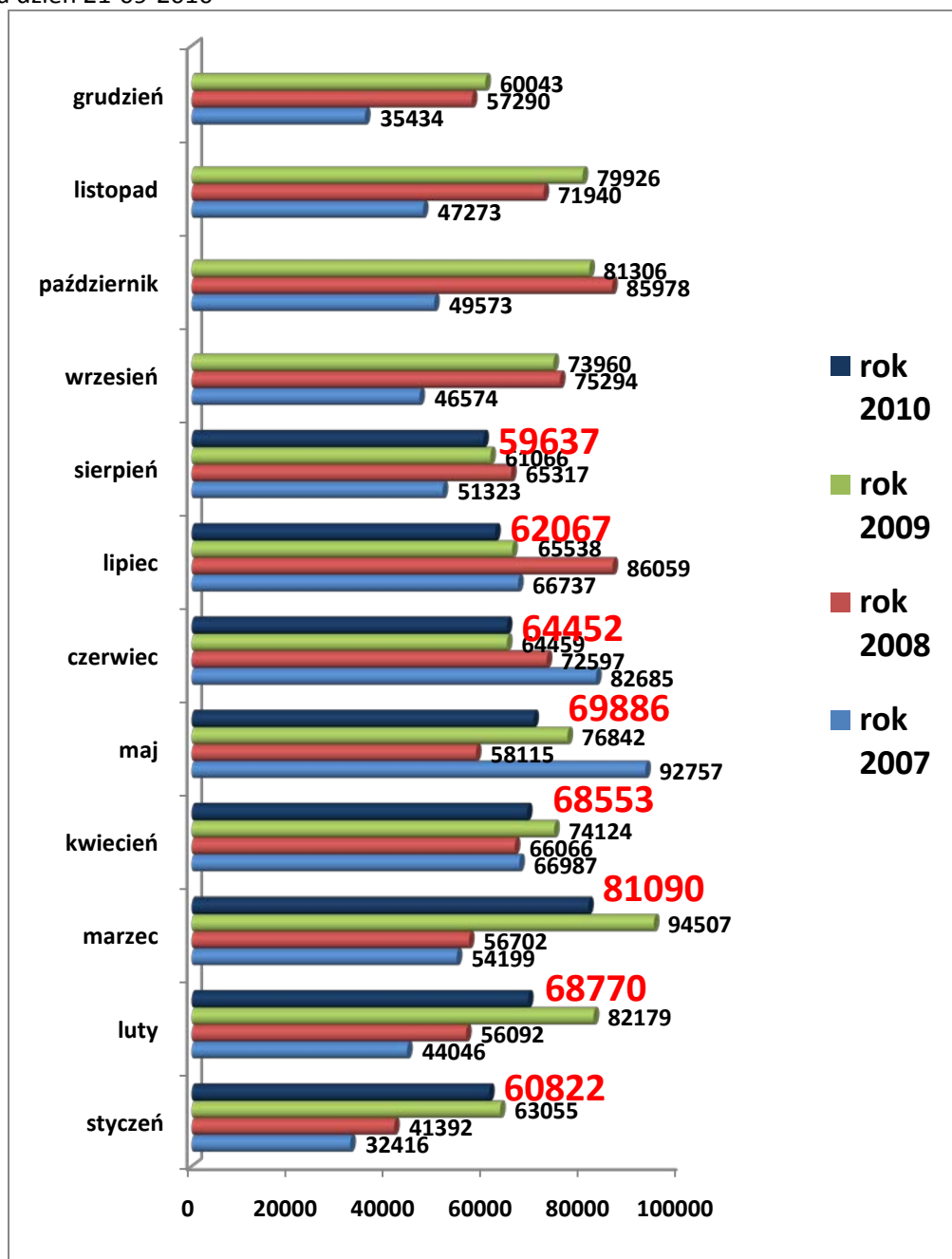
I. ANALIZA ZGŁASZALNOŚCI

1. Populacja przebadana w latach 2007-2010

rok	Liczba kobiet	Populacja przebadana	% przebadanej populacji
2007	3 227 918	686 036	21,25 %
2008	3 252 888	793 411	24,39 %
2009	3 274 036	876 538	26,77 %
2010	3 289 805	572 813*	17,41 %*

Tabela 1. Populacja przebadana w latach 2007-2010 *

*stan na dzień 21-09-2010

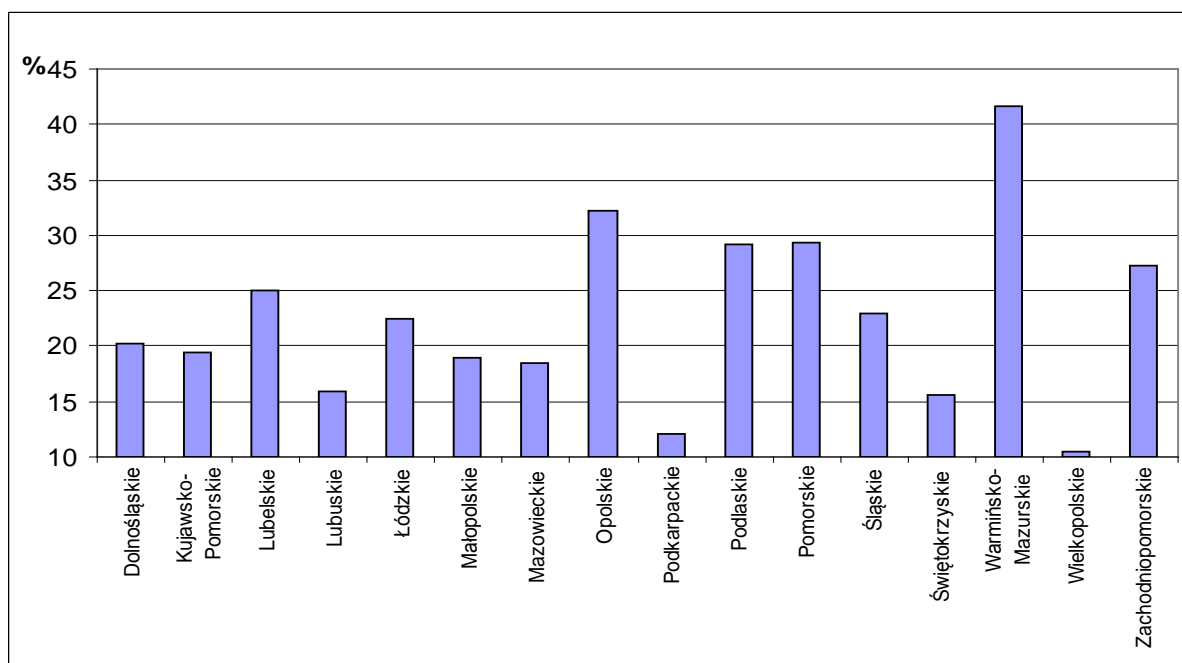
Ryc. 1 Zestawienie liczby rozmazów cytologicznych pobranych w ramach Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy w latach 2007 - 2010(sierpień)

2. Populacja przebadana w latach 2007-2010 - analiza z uwzględnieniem podziału na województwa

Województwo	Liczba świadczeniodawców etapu podstawowego	Roczna populacja do przebadania	populacja przebadana	% przebadanej populacji
Dolnośląskie	93	252 076	51 049	20,25
Kujawsko-Pomorskie	77	179 281	34 906	19,47
Lubelskie	62	180 085	45 201	25,1
Lubuskie	24	88 018	13 981	15,88
Łódzkie	85	220 545	49 517	22,45
Małopolskie	85	264 899	50 004	18,88
Mazowieckie	173	439 196	81 096	18,46
Opolskie	41	81 434	26 181	32,15
Podkarpackie	54	169 663	20 433	12,04
Podlaskie	36	95 937	27 938	29,12
Pomorskie	92	188 326	55 201	29,31
Śląskie	137	401 657	92 390	23
Świętokrzyskie	44	105 956	16 502	15,57
Warmińsko-Mazurskie	84	122 002	50 726	41,58
Wielkopolskie	46	290 192	30 280	10,43
Zachodniopomorskie	73	148 651	40 631	27,33
Razem	1206	3 227 918	686 036	21,25

Tabela 2. Populacja objęta Programem w roku 2007

- Województwa charakteryzujące się najwyższą zgłaszalnością: Warmińsko-Mazurskim, Opolskie, Pomorskie,
- Województwa charakteryzujące się najniższą zgłaszalnością: Wielkopolskie, Podkarpackie, Lubuskie

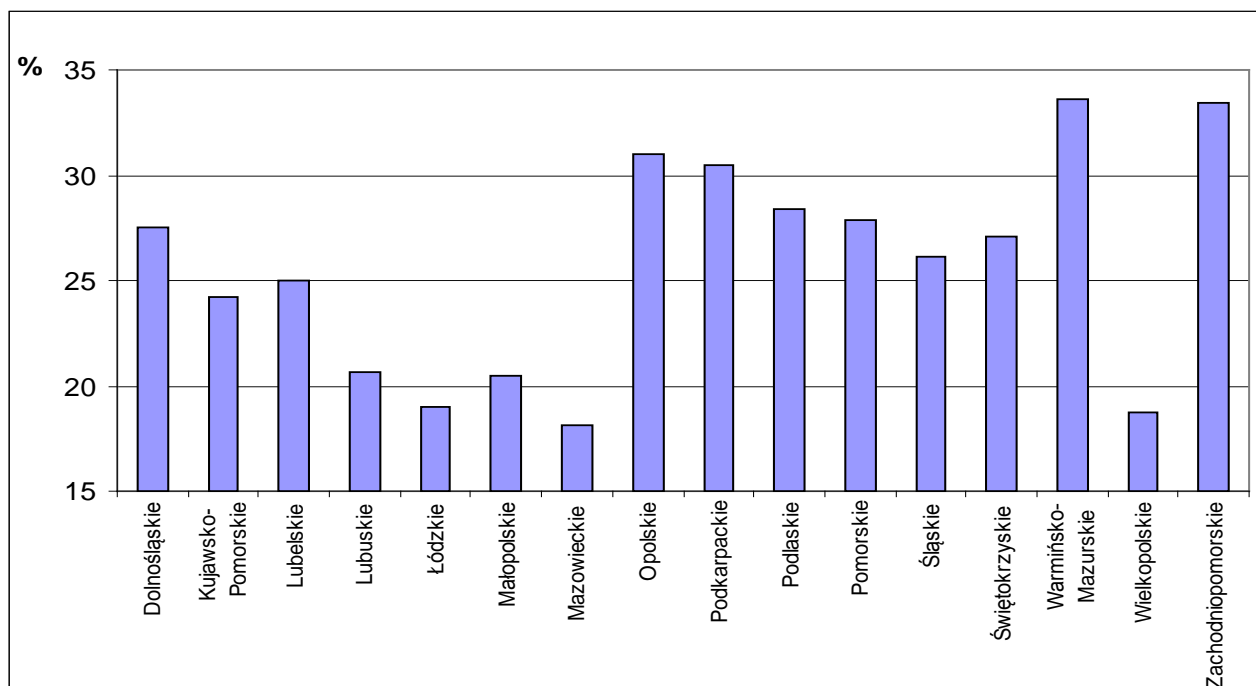

Ryc.2 Populacja przebadana w roku 2007

Województwo	Liczba świadczeniodawców etapu podstawowego	Roczna populacja do przebadania	populacja przebadana	% przebadanej populacji
Dolnośląskie	235	253 650	69 863	27,54
Kujawsko-Pomorskie	156	180 251	43 640	24,21
Lubelskie	117	180 376	45 160	25,04
Lubuskie	42	88 388	18 276	20,68
Łódzkie	129	220 395	41 974	19,04
Małopolskie	188	268 838	55 077	20,49
Mazowieckie	228	444 286	80 500	18,12
Opolskie	48	82 588	25 581	30,97
Podkarpackie	110	171 907	52 413	30,49
Podlaskie	50	97 004	27 562	28,41
Pomorskie	148	190 174	52 948	27,84
Śląskie	379	403 620	105 503	26,14
Świętokrzyskie	116	106 206	28 784	27,1
Warmińsko-Mazurskie	120	123 187	41 382	33,59
Wielkopolskie	128	292 574	54 808	18,73
Zachodniopomorskie	113	149 444	49 940	33,42
Razem	2307	3 252 888	793 411	24,39

Tabela 3. Populacja objęta Programem w roku 2008

- Województwa charakteryzujące się najwyższą zgłaszalnością: Warmińsko-Mazurskim, Opolskie, Zachodniopomorskie,
- Województwa charakteryzujące się najniższą zgłaszalnością: Wielkopolskie, Łódzkie, Mazowieckie

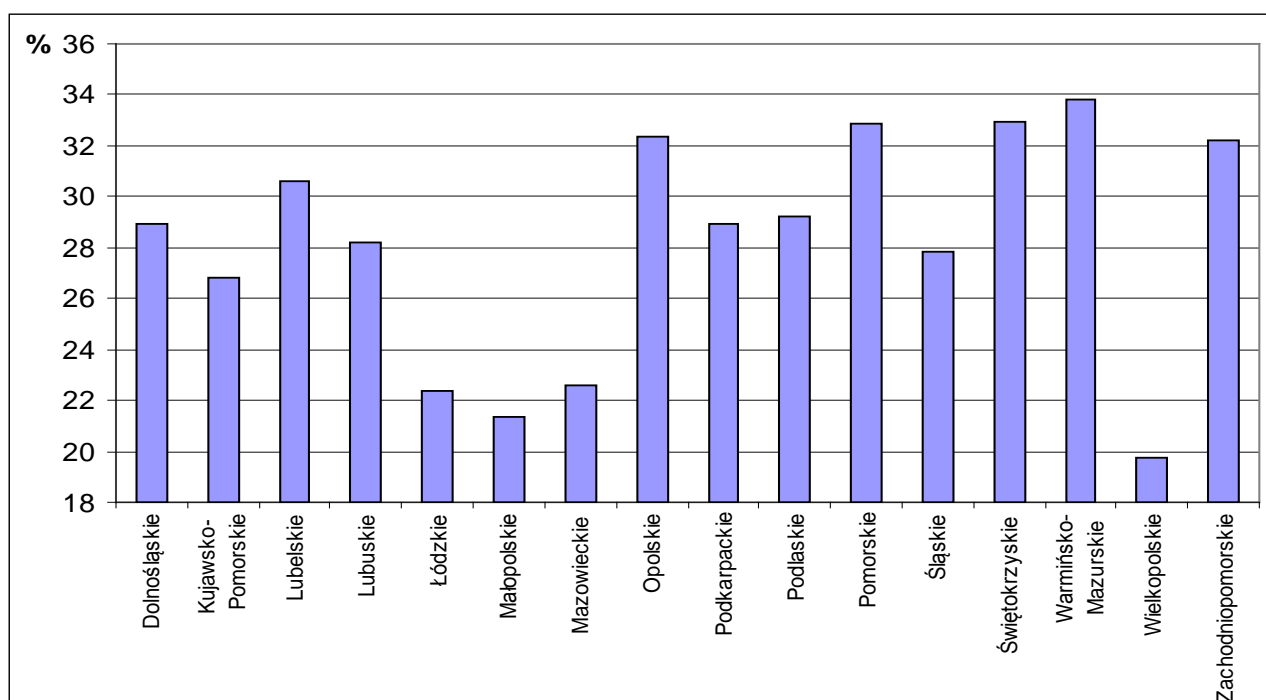

Ryc.3 Populacja przebadana w roku 2008

Województwo	Liczba świadczeniodawców etapu podstawowego	Roczna populacja do przebadania	populacja przebadana	% przebadanej populacji
Dolnośląskie	243	254 748	73 677	28,92
Kujawsko-Pomorskie	163	180 561	48 411	26,81
Lubelskie	126	181 111	55 475	30,63
Lubuskie	43	88 727	25 000	28,18
Łódzkie	189	220 025	49 226	22,37
Małopolskie	195	272 148	58 086	21,34
Mazowieckie	249	448 373	101 196	22,57
Opolskie	55	83 724	27 109	32,38
Podkarpackie	108	173 920	50 336	28,94
Podlaskie	58	98 258	28 685	29,19
Pomorskie	150	191 925	63 004	32,83
Śląskie	414	405 707	112 920	27,83
Świętokrzyskie	124	106 495	35 076	32,94
Warmińsko-Mazurskie	121	123 965	41 940	33,83
Wielkopolskie	144	294 648	58 215	19,76
Zachodniopomorskie	116	149 701	48 182	32,19
Razem	2498	3 274 036	876 538	26,77

Tabela 4. Populacja objęta Programem w roku 2009

- Województwa charakteryzujące się najwyższą zgłaszalnością: Warmińsko-Mazurskim, świętokrzyskie, Pomorskie
- Województwa charakteryzujące się najniższą zgłaszalnością: Wielkopolskie, Łódzkie, Małopolskie

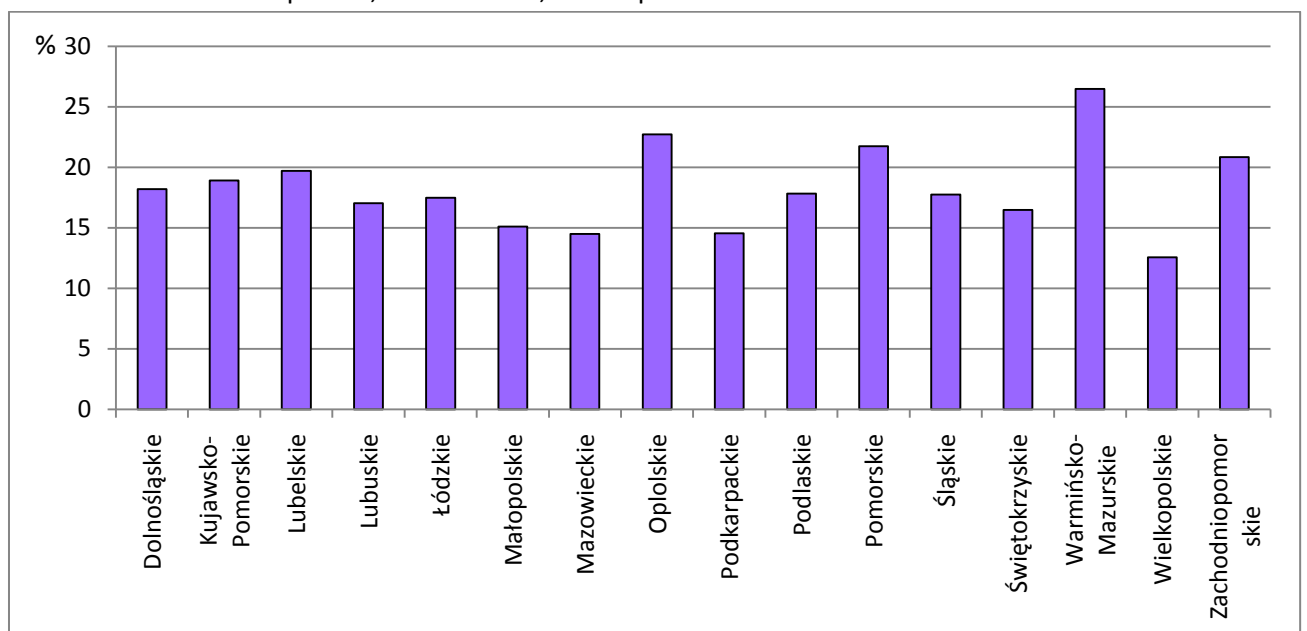

Ryc.4 Populacja przebadana w roku 2009

Województwo	Liczba świadczeniodawców etapu podstawowego	Roczna populacja do przebadania	populacja przebadana	% przebadanej populacji
Dolnośląskie	234	255 563	46 516	18,2
Kujawsko-Pomorskie	159	180 663	34 160	18,91
Lubelskie	118	181 451	35 787	19,72
Lubuskie	44	89 031	15 173	17,04
Łódzkie	182	219 194	38 321	17,48
Małopolskie	185	275 508	41 599	15,1
Mazowieckie	244	451 568	65 472	14,5
Opolskie	53	84 477	19 201	22,73
Podkarpackie	109	175 690	25 587	14,56
Podlaskie	56	99 429	17 739	17,84
Pomorskie	149	193 290	42 066	21,76
Śląskie	422	406 787	72 213	17,75
Świętokrzyskie	120	106 483	17 547	16,48
Warmińsko-Mazurskie	122	124 320	32 929	26,49
Wielkopolskie	137	296 310	37 204	12,56
Zachodniopomorskie	115	150 041	31 299	20,86
Razem	2449	3 289 805	572 813	17,41

Tabela. 5 Populacja objęta Programem w roku 2010 (stan na dzień 21-09-2010)

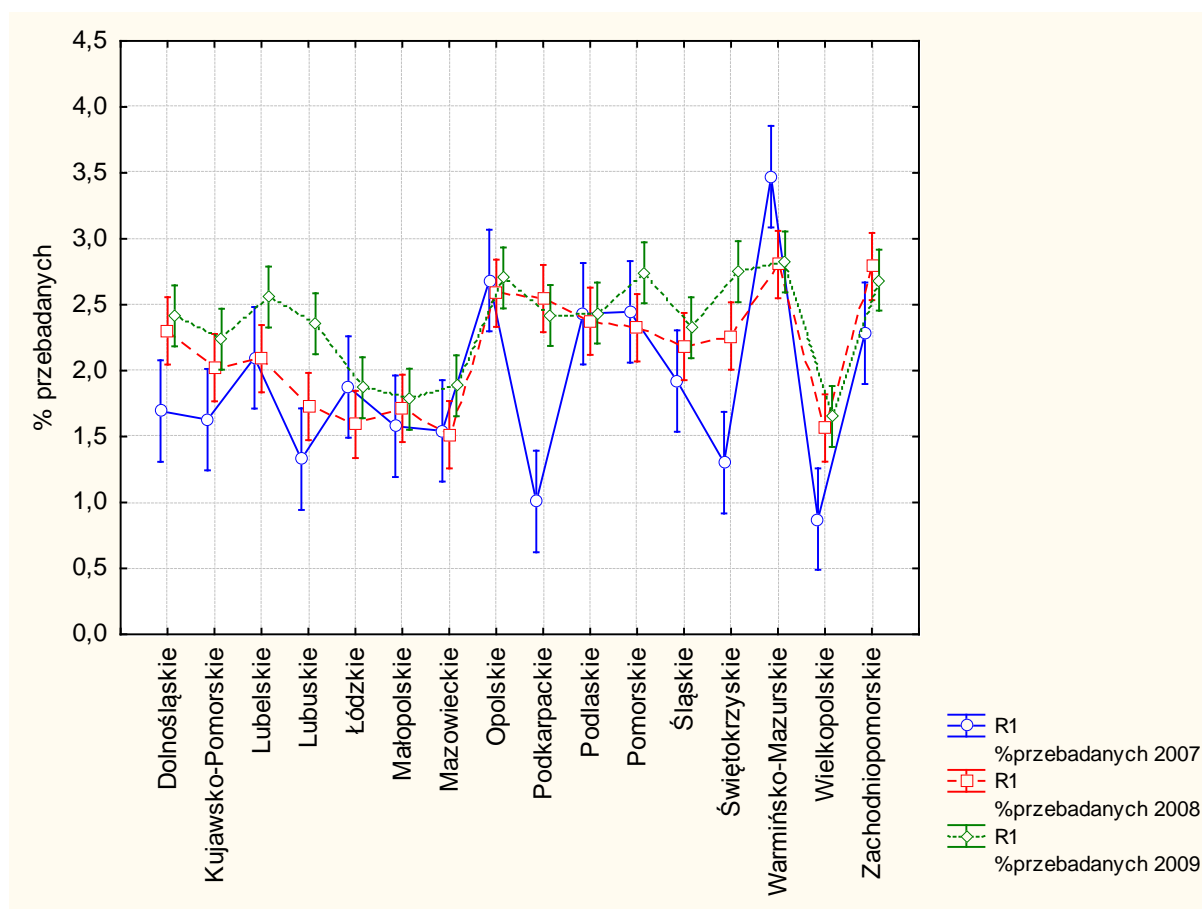
- Województwa charakteryzujące się najwyższą zgłaszalnością: Warmińsko-Mazurskim, Opolskie, Pomorskie
- Województwa charakteryzujące się najniższą zgłaszalnością: Wielkopolskie, Mazowieckie, Podkarpackie

Ryc.5 Populacja przebadana w roku 2010 *

* stan na dzień 21-09-2010

W latach 2007-2009 największy odsetek kobiet został zbadany w województwach: Warmińsko - Mazurskim, Zachodniopomorskim, Opolskim i Lubelskim a najmniejszą populację kobiet zbadano w województwach Wielkopolskim, Mazowieckim, Małopolskim i Łódzkim (ryc.6). Proces uczestnictwa kobiet w Programie wykazuje największe różnice w 2007 roku. W następnych latach liczba pobranych cytologii w województwach ulega stabilizacji i utrzymuje się na podobnym niskim lub wysokim poziomie. W roku 2010 (stan na 21 września) podobnie jak w poprzednich latach najniższy odsetek przebadanej populacji przypada na województwa Małopolskie, Mazowieckie, Podkarpackie i Wielkopolskie.

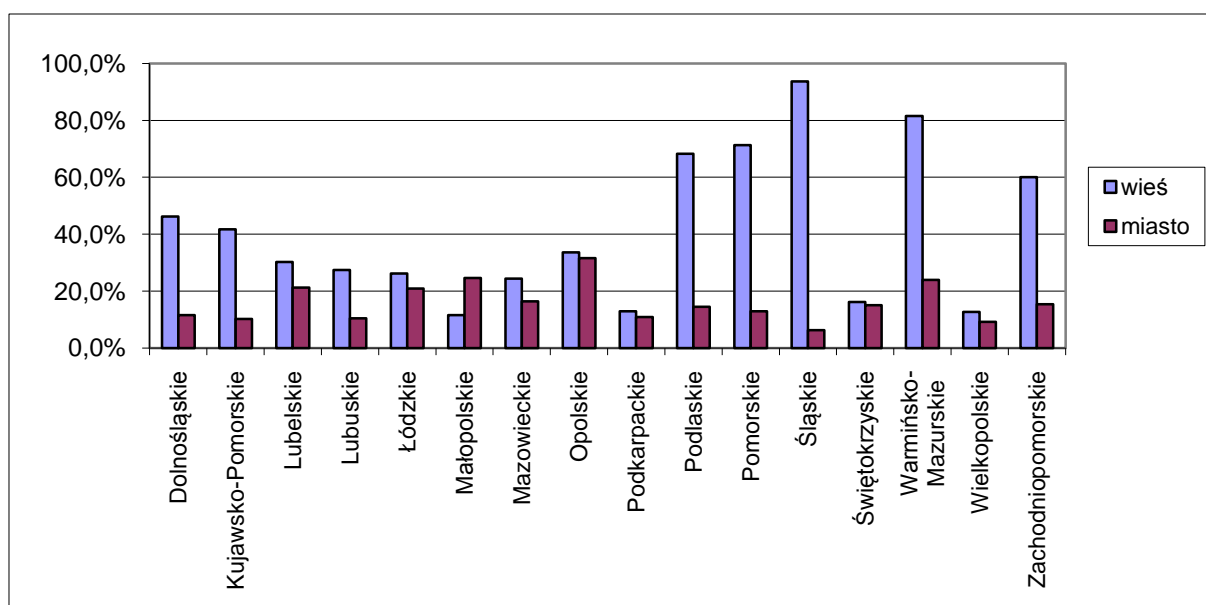

Ryc.6 Przebadana populacja z podziałem na województwa w latach 2007-2009

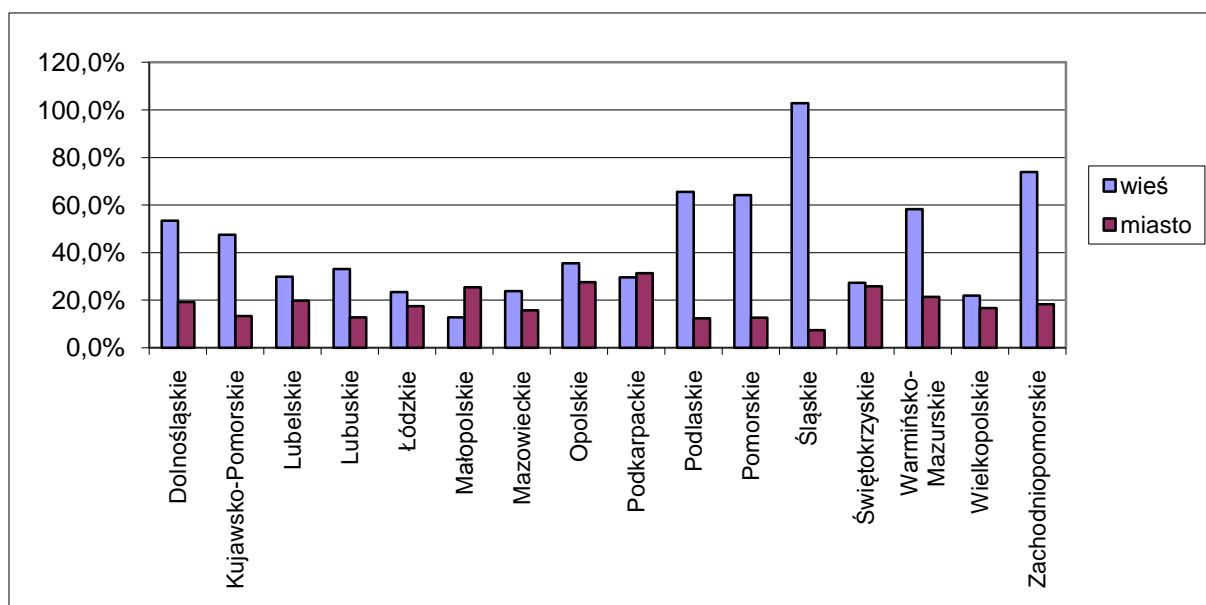
3. Populacja przebadana w latach 2007-2009 w odpowiedzi na zaproszenia - analiza z uwzględnieniem podziału na miejsce zamieszkania (miasto - wieś)

Na podstawie przeprowadzonych obliczeń, analiza uczestnictwa w Programie mieszkanki wsi i miast przedstawia się następująco; częściej na zaproszenia odpowiadają i uczestniczą w badaniach mieszkanki wsi w porównaniu do mieszkanki miast (39,3% vs. 16,8%), (Ryc. 7,8,9). Różnice były istotne statystycznie we wszystkich badanych latach (2007 $p=0.03$; 2008 $p=0.0003$; 2009 $p=0.001$).

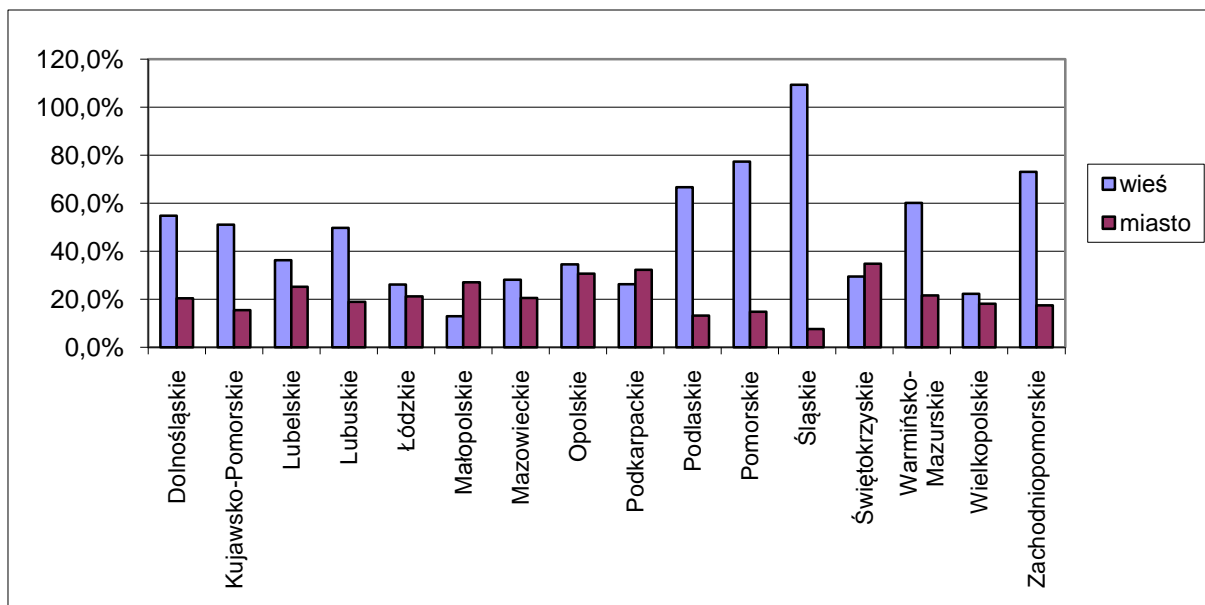
Obserwuje się przy tym trend malejący w zgłaszalności mieszkanek szczególnie dużych miast. Tylko w województwie małopolskim we wszystkich kolejnych latach mieszkanki miast zgłaszały się częściej na badania w porównaniu do mieszkanek wsi. Natomiast w województwie śląskim do badań zgłosiły się wszystkie kobiety mieszkające na wsi, do których wysłano zaproszenia a tylko 7% mieszkanek miast, które praktycznie nie uczestniczą w Programie. (Ryc. 7,8,9). *(Wartość zgłoszeń mieszkanek wsi na Śląsku w 2008 i 2009 roku przekracza nieco 100%, ponieważ pewną grupę kobiet zbadano dwukrotnie w ciągu trzech lat.)*

Ryc. 7 Zgłaszalność mieszkanek miast i wsi w 2007 roku w odpowiedzi na zaproszenia

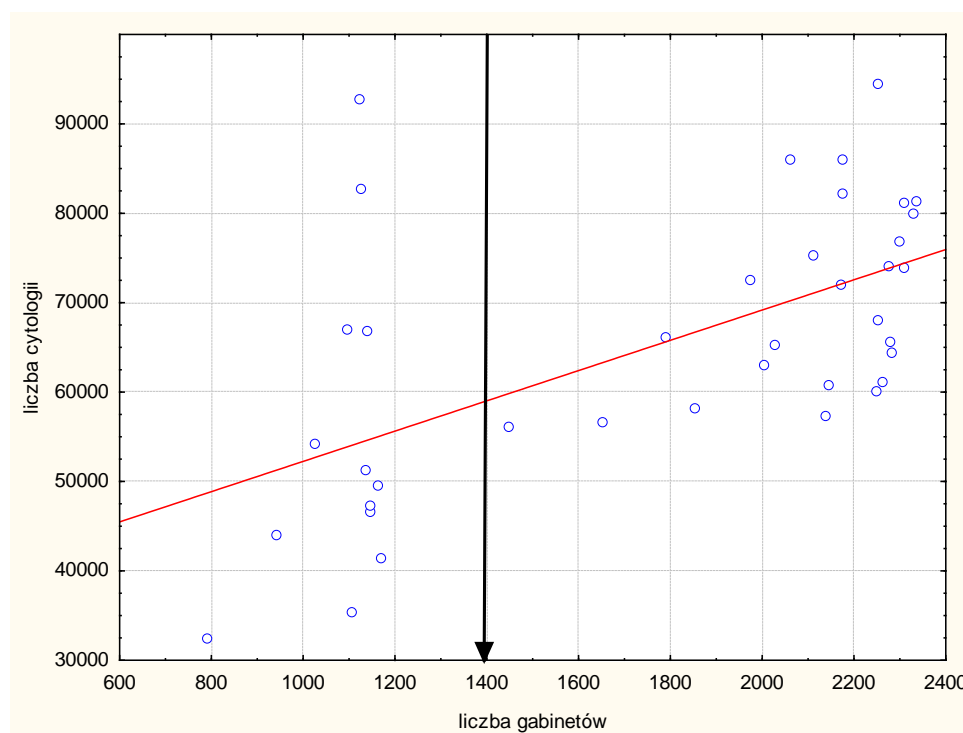
Ryc. 8 Zgłaszalność mieszkanek miast i wsi w 2008 roku w odpowiedzi na zaproszenia

Ryc. 9 Zgłaszalność mieszkanek miast i wsi w 2009 roku w odpowiedzi na zaproszenia

4. Zgłaszalność na badania a liczba świadczeniodawców etapu podstawowego

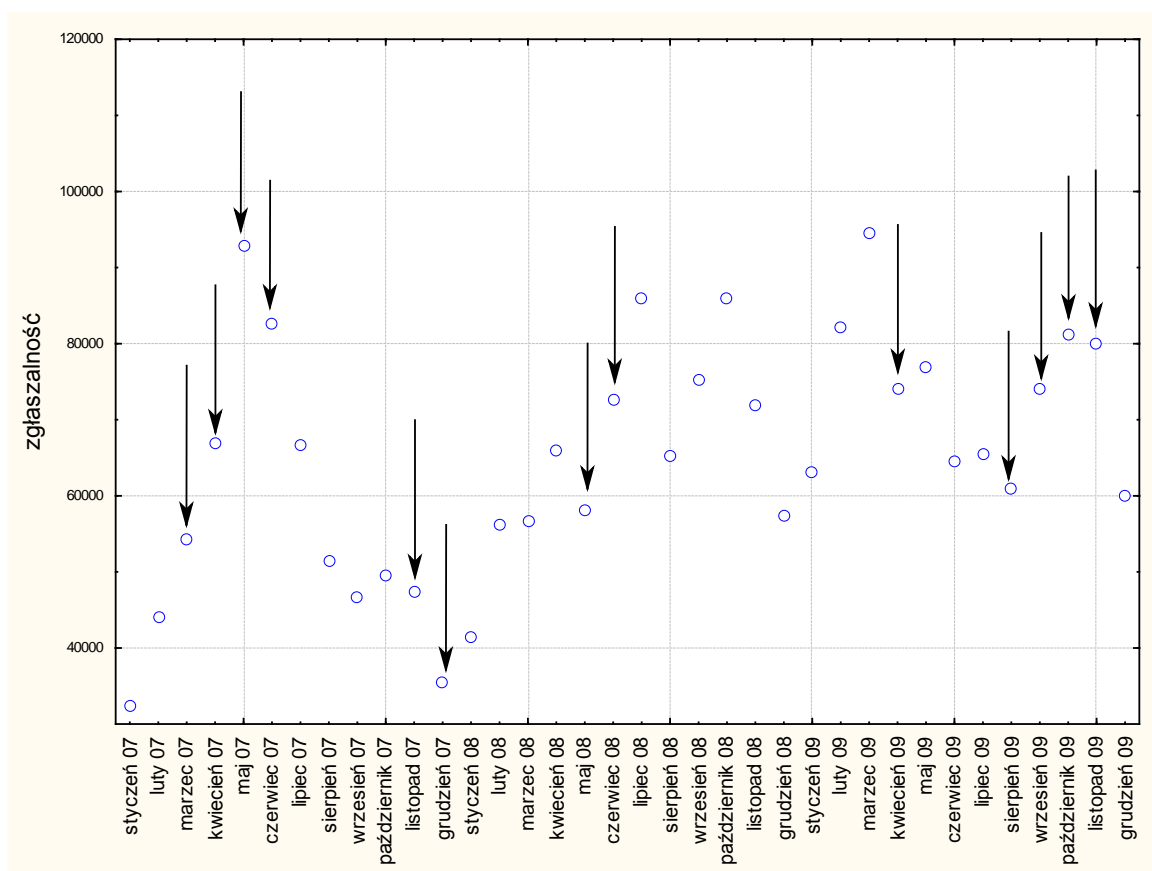
Korelacja liczby wykonanych badań z liczbą gabinetów udzielających świadczeń w ramach etapu podstawowego Programie była zróżnicowana w poszczególnych latach. Rozważając każdy rok oddzielnie istotną statystycznie zależność uzyskano tylko w 2008 roku ($p=.0027$, $r_2=61\%$). Na podstawie analizy wzrastającej liczby gabinetów w omawianym okresie stwierdzono, że liczba 1400 gabinetów była wartością minimalną dla zaobserwowania istotnego wzrostu liczby wykonywanych cytologii ($p=.00$, $r_2= 35\%$) (ryc. 10).

Ryc. 10 Zależność pomiędzy liczbą wykonanych badań i liczbą gabinetów w latach 2007-2009

5. Zgłaszalność na badania a zaproszenia

W latach 2007-2009 wysłano ogółem 9 706 243 zaproszenia na badania cytologiczne. Stanowi to 99,7% populacji kobiet w wieku 25 – 59 lat. Analizę wpływu wysyłki poszczególnych transz zaproszeń z liczbą wykonanych badań w miesiącu wysłania zaproszeń i w miesiącu bezpośrednio następnym przedstawia Ryc. 11. W 2007 roku z NFZ wysłano 6 transz zaproszeń. W ciągu dwóch miesięcy obserwowano istotny statystycznie wzrost liczby wykonanych cytologii dla transz wysłanych w marcu ($p=.00$), kwietniu ($p=.00$), maju ($p=.027$) i listopadzie ($p=.00$). Transza wysłana w grudniu nie przyniosła spodziewanego wzrostu badań ($p=.31$). W 2008 roku wysłano mniejszą liczbę zaproszeń i tylko w dwóch transzach. Po każdej wysyłce obserwowano istotny statystycznie wzrost liczby zgłoszeń na badanie ($p=.005$, $p=.001$). W 2009 roku pierwszą transze wysłał NFZ (kwiecień) a następnie zaproszenia były wysyłane przez WOK-i (sierpień, wrzesień, październik, listopad). Jedynie po wysyłce zaproszeń w listopadzie nie zaobserwowano wzrostu liczby wykonanych cytologii ($p=.16$). Na przedstawionej rycinie łatwo można zauważyć, że nieregularna wysyłka zaproszeń powoduje, że w miesiącach, kiedy nie zostały one wysłane następuje spadek liczby wykonywanych badań. Oprócz miesięcy zimowych, gdzie trend spadkowy utrzymuje się przez wszystkie analizowane lata, szczególnie można to zauważyć w sierpniu, wrześniu i październiku 2007 roku, w lutym, marcu i sierpniu 2008 roku oraz w czerwcu i lipcu 2009 roku.

Ryc. 11 Korelacja pomiędzy wysyłką transz zaproszeń (strzałki) a uczestnictwem w skriningu

Większość kobiet uczestniczących w Programie nie zgłasza się do badania w krótkim terminie po otrzymaniu zaproszenia. Jednak zanotowano znamiennej statystycznie wzrost wykonanych cytologii w ciągu dwóch miesięcy od wysłania kolejnych transz zaproszeń. Zaproszenia wysyłane w miesiącach zimowych nie są związane ze wzrostem liczby kobiet uczestniczących w skriningu. Niestety, zaproszenia nie są wysyłane w sposób regularny i planowy.

II. ANALIZA WYNIKÓW

1. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie podstawowym z podziałem na województwa w latach 2007 -2010 (wrzesień)

(Opracowanie w oparciu o raporty SIMP generowane w dniu 23 września 2010 r.)

Rok 2007

W roku 2007 33,51 % pobranych rozmazów cytologicznych było odpowiednich do oceny warunkowo (Tabela 6). Ponad 30 % z ogółu pobranych rozmazów odpowiednich do oceny warunkowo pobrano w ponad połowie województw; Dolnośląskim, Lubuskim, Lubelskim, Łódzkim, Podkarpackim, Podlaskim, Pomorskim, Śląskim, Świętokrzyskim i Wielkopolskim. Ogół rozmazów nienadających się do oceny stanowił 1,14 %

Województwo	Całkowita liczba badań	Badania odpowiednie do oceny		Badania warunkowo odpowiednie do oceny		Badania nieodpowiednie do oceny	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dolnośląskie	50518	29494	58,38	19980	39,55	1044	2,07
Kujawsko-Pomorskie	34883	23618	67,71	10745	30,80	520	1,49
Lubelskie	45092	30222	67,02	14581	32,34	289	0,64
Lubuskie	13764	8691	63,14	4816	34,99	257	1,87
Łódzkie	49287	34016	69,02	14945	30,32	326	0,66
Małopolskie	49837	35353	70,94	14040	28,17	444	0,89
Mazowieckie	81795	63984	78,22	17404	21,28	407	0,50
Opolskie	26347	19032	72,24	6577	24,96	738	2,80
Podkarpackie	20169	14012	69,47	6112	30,30	45	0,22
Podlaskie	28608	11439	39,99	16659	58,23	510	1,78
Pomorskie	55362	37209	67,21	17870	32,28	283	0,51
Śląskie	92225	46283	50,18	44250	47,98	1692	1,83
Świętokrzyskie	16299	7229	44,35	8895	54,57	175	1,07
Warmińsko-Mazurskie	51098	37779	73,93	12512	24,49	807	1,58
Wielkopolskie	29961	20097	67,08	9702	32,38	162	0,54
Zachodniopomorskie	40376	29252	72,45	10983	27,20	141	0,35
Ogółem	686499	448588	65,34	230071	33,51	7840	1,14

Tabela. 6. Ocena poprawności pobrania rozmazów cytologicznych w roku 2007

Rok 2008

W roku 2008 ogół pobranych rozmazów cytologicznych odpowiednich do oceny warunkowo uległ zmniejszeniu i stanowił 31,78 % wszystkich pobranych rozmazów w Programie (Tabela 7). Ponad 30 % z ogółu pobranych rozmazów odpowiednich do oceny warunkowo pobrano w połowie województw; Dolnośląskim, Lubuskim, Opolskim, Podkarpackim, Podlaskim, Śląskim, Świętokrzyskim i Warmińsko - Mazurskim. Najwięcej rozmazów nieodpowiednich do oceny pobrano w województwie Dolnośląskim i Opolskim.

Województwo	Całkowita liczba badań	Badania odpowiednie do oceny		Badania warunkowo odpowiednie do oceny		Badania nieodpowiednie do oceny	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dolnośląskie	69952	41083	58,73	27235	38,93	1634	2,34
Kujawsko-Pomorskie	42841	30477	71,14	11871	27,71	493	1,15
Lubelskie	43766	33487	76,51	10114	23,11	165	0,38
Lubuskie	16869	10370	61,47	6140	36,40	359	2,13
Łódzkie	41328	30232	73,15	10927	26,44	169	0,41
Małopolskie	54424	39495	72,57	14524	26,69	405	0,74
Mazowieckie	80027	57589	71,96	21922	27,39	516	0,64
Opolskie	25409	15774	62,08	8675	34,14	960	3,78
Podkarpackie	52273	39162	74,92	12985	24,84	126	0,24
Podlaskie	27034	14553	53,83	12097	44,75	384	1,42
Pomorskie	52148	38536	73,90	13472	25,83	140	0,27
Śląskie	104489	56937	54,49	46409	44,42	1143	1,09
Świętokrzyskie	28101	14023	49,90	13874	49,37	204	0,73
Warmińsko-Mazurskie	40686	26328	64,71	14207	34,92	151	0,37
Wielkopolskie	54121	38847	71,78	14985	27,69	289	0,53
Zachodniopomorskie	49326	39776	80,64	9307	18,87	243	0,49
Ogółem	782794	526669	67,28	248744	31,78	7381	0,94

Tabela. 7. Ocena poprawności pobrania rozmazów cytologicznych w roku 2008

Rok 2009

W roku 2009 ogół pobranych rozmazów cytologicznych odpowiednich do oceny warunkowo uległ znacznemu zmniejszeniu w porównaniu do lat poprzednich i stanowił 25,87 % wszystkich pobranych rozmazów w Programie (Tabela 8). Ponad 30 % z ogółu pobranych rozmazów odpowiednich do oceny warunkowo pobrano w połowie województw; Dolnośląskim, Lubuskim, Lubelskim, Podlaskim, Śląskim. Najwięcej rozmazów nieodpowiednich do oceny pobrano w województwie Opolskim.

Rok 2010

Na dzień 23 września 2010 r. ogół pobranych rozmazów cytologicznych odpowiednich do oceny warunkowo kształtuje się na poziomie 33,51 % wszystkich pobranych rozmazów w Programie (Tabela 9). Ponad 30 % z ogółu pobranych rozmazów odpowiednich do oceny warunkowo pobrano obecnie w województw; Dolnośląskim, Lubuskim, Lubelskim, Podlaskim, Pomorskim, Śląskim i Świętokrzyskim. Najwięcej rozmazów nieodpowiednich do oceny pobrano obecnie w województwie dolnośląskim i Opolskim.

Województwo	Całkowita liczba badań	Badania odpowiednie do oceny		Badania warunkowo odpowiednie do oceny		Badania nieodpowiednie do oceny	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dolnośląskie	73651	43860	59,55	28356	38,50	1435	1,95
Kujawsko-Pomorskie	48172	34446	71,51	13242	27,49	484	1,00
Lubelskie	54503	39990	73,37	14173	26,00	340	0,62
Lubuskie	25430	16700	65,67	8385	32,97	345	1,36
Łódzkie	48891	38273	78,28	10446	21,37	172	0,35
Małopolskie	57995	46551	80,27	11148	19,22	296	0,51
Mazowieckie	101827	77114	75,73	24156	23,72	557	0,55
Opolskie	27002	19616	72,65	6569	24,33	817	3,03
Podkarpackie	50660	41576	82,07	8995	17,76	89	0,18
Podlaskie	28519	16183	56,74	11850	41,55	486	1,70
Pomorskie	63413	52422	82,67	10825	17,07	166	0,26
Śląskie	112452	69163	61,50	42455	37,75	834	0,74
Świętokrzyskie	34500	25881	75,02	8331	24,15	288	0,83
Warmińsko-Mazurskie	42191	34472	81,70	7611	18,04	108	0,26
Wielkopolskie	58051	45038	77,58	12800	22,05	213	0,37
Zachodniopomorskie	48587	41126	84,64	7238	14,90	223	0,46
Ogółem	875844	642411	73,35	226580	25,87	6853	0,78

Tabela 8. Ocena poprawności pobrania rozmazów cytologicznych w roku 2009

Województwo	Całkowita liczba badań	Badania odpowiednie do oceny		Badania warunkowo odpowiednie do oceny		Badania nieodpowiednie do oceny	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dolnośląskie	50518	29494	58,38	19980	39,55	1044	2,07
Kujawsko-Pomorskie	34883	23618	67,71	10745	30,80	520	1,49
Lubelskie	45092	30222	67,02	14581	32,34	289	0,64
Lubuskie	13764	8691	63,14	4816	34,99	257	1,87
Łódzkie	49287	34016	69,02	14945	30,32	326,00	0,66
Małopolskie	49837	35353	70,94	14040	28,17	444	0,89
Mazowieckie	81795	63984	78,22	17404	21,28	407	0,50
Opolskie	26347	19032	72,24	6577	24,96	738	2,80
Podkarpackie	20169	14012	69,47	6112	30,30	45	0,22
Podlaskie	28608	11439	39,99	16659	58,23	510	1,78
Pomorskie	55362	37209	67,21	17870	32,28	283	0,51
Śląskie	92225	46283	50,18	44250	47,98	1692	1,83
Świętokrzyskie	16299	7229	44,35	8895	54,57	175	1,07
Warmińsko-Mazurskie	51098	37779	73,93	12512	24,49	807	1,58
Wielkopolskie	29961	20097	67,08	9702	32,38	162	0,54
Zachodniopomorskie	40376	29252	72,45	10983	27,20	141	0,35
Ogółem	686499	448588	65,34	230071	33,51	7840	1,14

Tabela 9. Ocena poprawności pobrania rozmazów cytologicznych w roku 2010

2. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie diagnostycznym w latach 2007-2010 - skala ogólnopolska

(Opracowanie w oparciu o raporty SIMP generowane w dniu 24 kwietnia 2010 r.)

rok	Całkowita liczba badań cytologicznych pobranych w Programie	Liczba świadczących etap diagnostyczny	Nieprawidłowe komórki nabłonka płaskiego						Nieprawidłowe komórki nabłonka gruczołowego (AGC) - do dalszej diagnostyki w etapie pogłębionym
			OGÓŁEM	ASC-US	ASC-H	LSIL	HSIL	Podjęzienie raka płaskonabłonkowego	
2007	686 036	83	16493	7801	862	4491	1712	231	1396
			100%	47,4%	5,2%	27,3%	10,4%	1,4%	8,3%
2008	793 411	89	19821	9593	1056	5443	2256	243	1219
			100%	48,4%	5,3%	27,5%	11,4%	1,2%	6,2%
2009	876 538	88	24639	12725	1845	5976	2606	211	1276
			100%	51,6%	7,5%	24,3%	10,5%	0,9%	5,2%
2010 (stan na 21.09.2010)	572 813	86	14901	7443	1077	3978	1637	100	666
			100%	50,2%	7,4%	26,8%	10,6%	0,7%	4,6%

Tabela 10. Nieprawidłowe wyniki rozmazów cytologicznych pobranych w latach 2007 - 2010

Na 2 928 798 rozmazów cytologicznych pobranych w Programie (od 1.01.2007 do dnia 21-09-2010) 75 854 rozmazów oceniono jako wyniki nieprawidłowe, co stanowi **2,6 %** ogółu pobranych rozmazów.

Szczegółowe wyniki, jakie uzyskano w ramach etapu diagnostycznego przedstawia Tabela 10.

2. Analiza wyników badań cytologicznych na etapie diagnostyki pogłębionej w latach 2007-2010 - skala ogólnopolska

(Opracowanie w oparciu o raporty SIMP generowane w dniu 23 września 2010 r.)

	rok				
	2007	2008	2009	2010	Ogółem 2007-2010
OGÓŁEM LICZBA WYKONANYCH BADAŃ	2018	3099	4265	2203	9567
Liczba świadczeniodawców	47	68	87	75	227
WYŁĄCZNIE KOLPOSKOPIA (liczba ogółem)	852	1051	1468	740	4111
Niesatysfakcjonująca	266	411	472	247	1396
Obraz prawidłowy	269	334	460	217	1280
Obraz nieprawidłowy	317	306	536	276	1435
KOLPOSKOPIA Z BIOPSIĄ (liczba ogółem)	1166	2048	2797	1463	7474
Wynik prawidłowy	193	327	430	258	1208
Zmiany niezłośliwe (np. polipy)	430	822	1028	407	2687
CIN 1	223	394	625	295	1537
CIN 2	113	227	296	218	854
CIN 3	183	257	387	246	1073
Rak inwazyjny szyjki macicy	21	19	36	35	111
Rak gruczołowy szyjki macicy	3	2	4	4	13

Tabela 11. Diagnostyka pogłębiona pacjentek z nieprawidłowymi wynikami rozmazów cytologicznych pobranych w latach 2007 - 2010

Na 75 854 pacjentek, które uzyskały nieprawidłowy wynik rozmazu cytologicznego pobranego w Programie (od 1.01.2007 do dnia 21-09-2010) do etapu diagnostyki pogłębionej w Programie trafiło 9 567 kobiet. Jest to tylko 12,6 % ogółu pacjentek, które powinny być poddane dalszej diagnostyce. Dalsze losy 87,4 % pacjentek nie są znane. Można przypuszczać, że na dalszą diagnostykę większość pacjentek skierowana została na oddziały szpitalne, gdzie badania diagnostyczne w procedurze jednodniowej są korzystniej wyceniane niż te same w ramach opieki ambulatoryjnej. Część z nich poddała się dalszym badaniom w prywatnych gabinetach a część zaniechała dalszych czynności.

Szczegółowe wyniki, jakie uzyskano w ramach etapu pogłębionego przedstawia Tabela 11.

III. DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA

1. Działania o charakterze szkoleniowym COK

W latach 2007 - 2010 (wrzesień) Centralny Ośrodek Koordynujący Populacyjny Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy zorganizował następujące cykle o charakterze szkoleniowym:

„Współczesne trendy w profilaktyce i wczesnym wykrywaniu raka szyjki macicy”

dla lekarzy ginekologów, pediatrów i POZ

rok 2007: 15 spotkań - 1391 uczestników

(Bielsko – Biała, Częstochowa, Gdańsk, Kalisz, Konin, Koszalin, Olsztyn, Leszno, Opole, Piła, Poznań, Płock, Szczecin, Toruń, Zielona Góra)

rok 2008: 10 spotkań - 483 uczestników

(Jelenia Góra, Krosno, Legnica, Nowy Sącz, Piotrków Trybunalski, Przemyśl, Radom, Rzeszów, Tarnów, Wałbrzych)

rok 2009: 3 spotkania - 251 uczestników

(Zielona Góra, Gorzów Wlkp., Warszawa)

rok 2010: 4 spotkania - w trakcie realizacji

„Współczesne trendy w profilaktyce i wczesnym wykrywaniu raka szyjki macicy”

dla średniego personelu medycznego

rok 2008 - 10 spotkań - 855 uczestników

(Biała Podlaska, Bielsko Biała, Częstochowa, Elbląg, Łomża, Olsztyn, Siedlce, Piotrków Trybunalski, Ruda Śląska, Tychy)

„Kobiety Kobietom”

dla środowisk niemedycznych (samorządy, szkolnictwo itp.)

rok 2007: 10 spotkań – 852 uczestniczki

(Bydgoszcz, Kalisz, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra)

rok 2008: 5 spotkań - 311 uczestniczek

(Białystok, Kielce, Olsztyn, Rzeszów, Warszawa)

„spotkania edukacyjno - informacyjne dla położnych i położnych rodzinnych”

rok 2007: 49 spotkań - 3471 uczestniczki

(dawne miasta wojewódzkie)

„Raka szyjki macicy – problem społeczny”

dla środowisk niemedycznych (samorządy, szkolnictwo itp.)

rok 2009: 5 spotkań 121 uczestników

(2xPoznań, Łódź, Kalisz, Wrocław)

Centralne Kursy Doksztalające dla Położnych i Położnych Rodzinnych w Zakresie Pobierania Rozmazów Cytologicznych w Skryningu Raka Szyjki Macicy

rok 2007: 1 kurs - 265 uczestniczek
(Poznań)

rok 2008: 4 kursy - 686 uczestniczek
(Poznań)

rok 2009: 17 kursów - 540 uczestniczki
(Poznań, Łódź, Wrocław, Bydgoszcz, Gorzów Wlkp., Warszawa)

rok 2010: 10 kursów zaplanowanych, 6 zrealizowanych - 265 uczestniczek
(Poznań, Warszawa, Legnica, Olsztyn, Zielona Góra, Gorzów Wlkp.)

Centralne Egzaminy dla Położnych i Położnych Rodzinnych w Zakresie Pobierania Rozmazów Cytologicznych w Skryningu Raka Szyjki Macicy

ok 2007: 1 egzamin - 193 uczestniczki, z tego z wynikiem pozytywnym - 174, z negatywnym 19
(Poznań)

rok 2008: 4 egzaminy - 379 uczestniczek, z tego z wynikiem pozytywnym - 364, z negatywnym 15
(Poznań)

rok 2009: 1 egzamin - 179 uczestniczki, z tego z wynikiem pozytywnym - 174, z negatywnym 5
(Poznań)

rok 2010: 8 egzaminów zaplanowanych, 2 zrealizowane - 111 uczestniczek, z tego z wynikiem pozytywnym - 107, z negatywnym 4
(Poznań)

Certyfikat uprawniającego do pobierania rozmazów cytologicznych w skryningu raka szyjki macicy - - uzyskało 675 położnych

Tabela 11. Ogół szkoleń przeprowadzonych przez COK w latach 2007 2010

2. Działania o charakterze szkoleniowym WOK

W latach 2007 - 2009 16 Wojewódzkich Ośrodków Koordynujących przeprowadziło ogółem 109 szkoleń specjalistycznych dla świadczeniodawców Programu (etapu podstawowego i diagnostycznego) oraz 231 szkoleń z zakresu profilaktyki raka szyjki macicy dla średniego personelu medycznego. Szczegóły dotyczące terminów i programów szkoleń przekazane zostały przez WOK do Ministerstwa Zdrowia w raportach zgodnie z obowiązującymi umowami.

IV. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY ZGŁASZALNOŚCI

W roku 2006 z inicjatywy Centralnego Ośrodka Koordynującego powstała ogólnopolska Kampania Społeczna „Wybierz życie”, której logo zastrzeżono w Urzędzie Patentowym. Dzięki tej inicjatywie w całym kraju działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym realizowane są pod jednym hasłem i jednym logo, co sprzyja upowszechnianiu i uwiarygodnieniu wizerunku realizowanego Programu.

W ramach Kampanii w latach 2006-2009 na poziomie COK:

- uruchomiono oficjalną witrynę internetową Programu www.rakszykimaicy-profilaktyka.pl, www.prsm.pl
- opracowano treść i formę materiałów informacyjnych: plakatów, ulotek i broszur edukacyjnych, które następnie wyprodukowano i przesłano do Wojewódzkich Ośrodków Koordynujących, za pośrednictwem których trafiły one do bezpośrednich realizatorów Programu, instytucji publicznych, kościołów, prasy i szkół, opracowano serie materiałów prasowych na temat profilaktyki raka szyjki macicy, które publikowano na łamach prasy ogólnopolskiej. W ujęciu globalnym (2006-2010) na terenie całego kraju rozpowszechniono:
 - 212 000 plakatów,
 - 4 230 000 ulotek informacyjnych,
 - 2 745 000 broszur edukacyjnych,
- wyprodukowano i rozpowszechniono do WOK film edukacyjny „Rak szyjki macicy, profilaktyka – diagnostyka – zagrożenia” - 30 000szt.,
- opracowano serie materiałów prasowych na temat profilaktyki raka szyjki macicy, które publikowano na łamach prasy ogólnopolskiej („Życie na gorąco”, „Świat kobiety”, „Chwila dla Ciebie”, „Twoje imperium”, „Tina”, „Przyjaciółka”, „Uroda”, „Pani Domu”, „Naj”, „Świat kobiety”, „Poradnik Domowy”, „Bella Relaks”, „Sekrety kobiet”, „Super Express”),
- udzielono serii wywiadów prasowych i radiowych,

- nieodpłatne zamieszczenie wątku bezpłatnych badań cytologicznych w serialu o największej, ok. 10 milionowej oglądalności – „M jak miłość”,
- wyprodukowano spot telewizyjny promujący bezpłatne badania cytologiczne, spot emitowany był:
 - wszystkie stacje TVN w okresie od 15 lipca do 15 sierpnia 2008 r.,
 - TVP S.A. listopad 2008 r., 15 października - 31 grudnia 2009 r.,
 - od września do grudnia w latach 2010 spot emitowany jest przez wszystkie telewizje regionalne w całej Polsce,
- wyprodukowano spot radiowy promujący bezpłatne badania cytologiczne, spot emitowany był:
 - w stacjach: RMI FM - październik-listopad 2007 r., PLUS, PLANETA - wrzesień i grudzień 2009 r., POLSKIE RADIO PR 1- listopad - grudzień 2009 r.,
- wyprodukowano materiały promocyjne zachęcające pacjentki do udziału w Programie, które przekazano WOK-om do dystrybucji (kalendarzyki menstruacyjne, lusterka, torby ekologiczne, długopisy, zestawy do szycia, parasole, notesy, kalendarze ścienne).

IV. KONTROLE JAKOŚCI UDZIELANYCH ŚWIADCZEŃ

Rodzaj kontroli	Województwo	Liczba przeprowadzonych kontroli (+ liczba jednostek w Programie)	Liczba świadczeniodawców z negatywnym wynikiem	Liczba świadczeniodawców z pozytywnym wynikiem	Czy wyniki kontroli zostały przekazane do OW NFZ tak/nie (data)	Liczba świadczeniodawców negatywnie ocenionych będących realizatorem badań w kolejnych latach
Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Dolnośląskie	2007 17 (93 w Programie)	2007 0	2007 17	2007 Tak (30.10.2007r.)	2007 -----
		2008 27 (237 w Programie)	2008 0	2008 27	2008 Tak (30.10.2008 r.)	2008 -----
		2009 16 (244 w Programie)	2009 0	2009 16	2009 Tak (30.10.2009 r.)	2009 -----
		2010 (237 w Programie) + 26 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Dolnośląskie	2007 1 (6 w Programie)	2007 0	2007 1	2007 Tak (30.10.2007r.)	2007 -----
		2008 5 (8 w Programie)	2008 0	2008 5	2008 Tak (30.10.2008r.)	2008 -----
		2009 7 (9 w Programie)	2009 0	2009 7	2009 Tak (30.10.2009r.)	2009 -----
		2010 1 (8 w Programie) +7 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Kujawsko-Pomorskie	2007 16 (77 w Programie)	2007 0	2007 16	2007 Tak (21.01.2008r.)	2007 -----
		2008 23 (145 w Programie)	2008 0	2008 23	2008 Tak (31.10.2008r.)	2008 -----
		2009 26 (244 w Programie)	2009 0	2009 26	2009 Tak (31.10.2009r.)	2009 -----
		2010 11 (240 w Programie) +	2010	2010	2010	2010 -----

		11 zaplanowanych do realizacji				
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Kujawsko-Pomorskie	2007 2 (6 w Programie)	2007 0	2007 5	2007 Tak (21.01.2008r.)	2007 -----
		2008 5 (6 w Programie)	2008 0	2008 5	2008 Tak (21.01.2008r.)	2008 -----
		2009 6 (6 w Programie)	2009 0	2009 6	2009 Tak (31.10.2009r.)	2009 -----
		2010 3 (6 w Programie) + 3 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Lubelskie	2007 27 (1 rekontrola) (62 w Programie)	2007 0	2007 26	2007 Nie	2007 -----
		2008 22 (117 w Programie)	2008 0	2008 22	2008 Tak	2008 -----
		2009 12 (129 w Programie)	2009 0	2009 12	2009 Tak	2009 -----
		2010 5 (118 w Programie) + 13 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Lubelskie	2007 3 (12 w Programie)	2007 0	2007 3	2007 nie	2007 -----
		2008 9 (12 w Programie)	2008 0	2008 9	2008 tak	2008 -----
		2009 10 (1 rekontrola) (10 w Programie)	2009 0	2009 9	2009 tak	2009 -----
		2010 3 (10 w Programie) + 7zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu	Lubuskie	2007 16 (24 w Programie)	2007 0	2007 16	2007 Nie	2007 -----

podstawowego		2008	2008	2008	2008	2008
		23 (43 w Programie)	0	23	Tak (2.01.2009r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
		14 (44 w Programie)	0	12	Tak (30.10.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		2 (45 w Programie) + 16 zaplanowanych do realizacji				-----
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Lubuskie	2007	2007	2007	2007	2007
		2 (2 w Programie)	0	2	Nie	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		2 (2 w Programie)	0	2	Tak (2.01.2009r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
		2 (2 w Programie)	0	2	Tak (30.10.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		(2 w Programie) niezaplanowano do realizacji				-----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	łódzkie	2007	2007	2007	2007	2007
		18 (83 w Programie)	0	18	nie	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		26 (131 w Programie) (w tym w 2 nie realizowano programu)	0	24	Tak (24.11.2008r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
		15 (184 w Programie)	2	13	Tak (25.10.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		11 (161 w Programie) + 7 zaplanowanych do realizacji	0			-----
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	łódzkie	2007	2007	2007	2007	2007
		0 (3 w Programie)	0	0	nie	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		3 (3 w Programie)	0	3	Tak (5.10.2008r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
		2 (3 w Programie)	0	2	Tak (26.10.2009r.)	-----

		2010 (3 w Programie) + 3 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Małopolskie	2007 14 (84 w Programie)	2007 0	2007 14	2007 nie	2007 -----
		2008 19 (175 w Programie)	2008 0	2008 19	2008 Tak	2008 -----
		2009 12 (192 w Programie)	2009 0	2009 12	2009 Tak	2009 -----
		2010 (118 w Programie) +18 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Małopolskie	2007 4 (4 w Programie)	2007 0	2007 4	2007 Nie	2007 -----
		2008 4 (4 w Programie)	2008 0	2008 4	2008 Tak	2008 -----
		2009 6 (6 w Programie)	2009 0	2009 6	2009 Tak	2009 -----
		2010 (4 w Programie) + 4 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Mazowieckie	2007 -----	2007 -----	2007 -----	2007 -----	2007 -----
		2008 23 (232 w Programie)	2008 0	2008 23	2008 Tak (31.12.2008r.)	2008 -----
		2009 15 (251 w Programie)	2009 0	2009 15	2009 Tak (9.11.2009r.)	2009 -----
		2010 12 (251 w Programie) + 6 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u	Mazowieckie	2007	2007	2007	2007	2007

świadczeniodawców etapu diagnostycznego		14 (16 w Programie)	Brak danych	Brak danych	Brak danych	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		5 (13 w Programie)	2	2	Tak (31.12.2008r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Opolskie	10 (13 w Programie)	1	9	Tak (9.11.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		(14 w Programie) + 11 zaplanowanych do realizacji				-----
		2007	2007	2007	2007	2007
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Opolskie	16 (39 w Programie)	0	16	Nie	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		24 (62 w Programie)	0	24	Tak (26.11.2008r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Opolskie	12 (64 w Programie)	0	12	Tak (30.09.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		(63 w Programie) + 18 zaplanowanych do realizacji				-----
		2007	2007	2007	2007	2007
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Opolskie	2 (2 w Programie)	0	2	Nie	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		2 (2 w Programie)	0	2	Tak (26.11.2008r.)	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostyki pogłębionej	Opolskie	1 (2 w Programie)	0	1	Tak (23.09.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		0 (2 w Programie)	-----	-----	-----	-----
		2007	2007	2007	2007	2007
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostyki pogłębionej	Opolskie	0 (3 w Programie)	-----	-----	-----	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		0 (3 w Programie)	-----	-----	-----	-----
		2009	2009	2009	2009	2009
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostyki pogłębionej	Opolskie	1 (4 w Programie)	0	1	Tak (21.10.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		(4 w Programie) + 2 zaplanowane do realizacji				-----
		-				-----

Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Podlaskie	2007 16 (36 w Programie)	2007 0	2007 16	2007 Nie	2007 -----
		2008 29 (50 w Programie)	2008 0	2008 29	2008 Tak	2008 -----
		2009 16 (58 w Programie)	2009 0	2009 16	2009 Tak	2009 -----
		2010 (56 w Programie) + 18 zaplanowanych do realizacji	2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Podlaskie	2007 2 (4 w Programie)	2007 0	2007 2	2007 Nie	2007 -----
		2008 5 (6 w Programie)	2008 0	2008 5	2008 Tak	2008 -----
		2009 5 (5 w Programie)	2009 0	2009 5	2009 Tak	2009 -----
		2010 (5 w Programie) + 5 Zaplanowanych do realizacji	2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----
Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Podkarpackie	2007 15 (72 w Programie)	2007 2	2007 13	2007 Tak (11.03.2008r.)	2007 2
		2008 23 (122 w Programie)	2008 2	2008 21	2008 Tak (22.01.2009r.)	2008 2
		2009 23 (121 w Programie)	2009 4	2009 19	2009 Tak (28.10.2009r.)	2009 4
		2010 (123 w Programie) + 27 zaplanowanych do realizacji	2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Podkarpackie	2007 3 (3 w Programie)	2007 2	2007 1	2007 Tak (11.03.2008r.)	2007 2
		2008 5 (5 w Programie)	2008 2	2008 3	2008 Tak (22.01.2009r.)	2008 2
		2009 (6 w Programie)	2009 -----	2009 -----	2009 -----	2009 -----

		2010 (6 w Programie) + 6 zaplanowanych do realizacji	2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Pomorskie	2007 12 (94 w Programie)	2007 0	2007 12	2007 Tak (01.2008r.)	2007 -----
		2008 19 (149 w Programie)	2008 0	2008 19	2008 Tak (01.2009r.)	2008 -----
		2009 13 (148 w Programie)	2009 0	2009 13	2009 Tak(30.10.2010r.)	2009 -----
		2010 3 (118 w Programie) + 16 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Pomorskie	2007 7 (9 w Programie)	2007 0	2007 7	2007 Tak (01.2008r.)	2007 -----
		2008 7 (7 w Programie)	2008 0	2008 7	2008 Tak (01.2009r.)	2008 -----
		2009 7 (7 w Programie)	2009 0	2009 7	2009 Tak(30.10.2010r.)	2009 -----
		2010 4 (7 w Programie) + 3 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Śląskie	2007 27 (137 w Programie)	2007 0	2007 27	2007 Nie	2007 -----
		2008 25 (379 w Programie)	2008 0	2008 25	2008 Tak (31.10.2008r.)	2008 -----
		2009 46 (414 w Programie)	2009 0	2009 46	2009 Tak (28.10.2009r.)	2009 -----
		2010 (422 w Programie) + 23 zaplanowane do kontroli	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu	Śląskie	2007 3 (5 w Programie)	2007 0	2007 5	2007 Nie	2007 -----

diagnostycznego		2008 7 (7 w Programie)	2008 0	2008 7	2008 Tak (31.10.2008r.)	2008 -----
		2009 7 (7 w Programie)	2009 0	2009 7	2009 Tak (28.10.2009r.)	2009 -----
		2010 6 (7 w Programie) + 1 zaplanowana do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Świętokrzyskie	2007 16 (49 w Programie)	2007 0	2007 16	2007 Nie	2007 -----
		2008 29 (125 w Programie)	2008 0	2008 29	2008 Tak (30.12.2008r.)	2008 -----
		2009 12 (124 w Programie)	2009 0	2009 12	2009 Tak (6.11.2009r.)	2009 -----
		2010 6 (122 w Programie) + 12 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Świętokrzyskie	2007 2 (3 w Programie)	2007 0	2007 2	2007 Nie	2007 -----
		2008 2 (3 w Programie)	2008 0	2008 2	2008 Tak (30.12.2008r.)	2008 -----
		2009 2 (3 w Programie)	2009 0	2009 2	2009 Tak (6.11.2009r.)	2009 -----
		2010 (3 w Programie) 2 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010 -----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostyki pogłębionej	Świętokrzyskie	2007 -----	2007 -----	2007 -----	2007 -----	2007 -----
		2008 1 (2 w Programie)	2008 0	2008 1	2008 Tak (30.12.2008r.)	2008 -----
		2009 -----	2009 -----	2009 -----	2009 -----	2009 -----
		2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----	2010 -----

Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Warmińsko-Mazurskie	2007	2007	2007	2007	2007
		17 (86 w Programie)	0	17	Tak (04.01.2008r.)	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		29 (150 w Programie)	0	29	Tak (20.11.2008r.)	-----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Warmińsko-Mazurskie	2007	2007	2007	2007	2007
		1 (2 w Programie)	0	1	Tak (04.01.2008r.)	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		4 (3 w Programie) 2 powtórne kontrole	0	2	Tak (23.12.2009r.)	-----
Kontrole świadczeniodawców etapu podstawowego	Wielkopolskie	2007	2007	2007	2007	2007
		15 (46 w Programie)	0	15	Tak (03.09.2007r.)	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		26 (128 w Programie)	0	26	Tak (22.09.2008r.)	-----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Wielkopolskie	2009	2009	2009	2009	2009
		12 (144 w Programie)	0	12	Tak (02.11.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		18 (137 w Programie)	0	18	Nie	-----
Kontrole świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Wielkopolskie	2007	2007	2007	2007	2007
		2 (6 w Programie)	0	2	Tak (03.09.2007r.)	-----
		2008	2008	2008	2008	2008
		3 (6 w Programie)	0	3	Tak (22.09.2008r.)	-----
Kontrole	Wielkopolskie	2009	2009	2009	2009	2009
		3 (6 w Programie)	0	3	Tak (02.11.2009r.)	-----
		2010	2010	2010	2010	2010
		(6 w Programie) + 5 zaplanowanych do realizacji				-----
Kontrole	Wielkopolskie	2007	2007	2007	2007	2007

świadczeniodawców etapu diagnostyki pogłębionej		1 (3 w Programie)	0	1	Tak (03.09.2007r.)	-----	
		2008	2008	2008	2008	2008	
		3 (5 w Programie)	0	3	Tak (22.09.2008r.)	-----	
		2009	2009	2009	2009	2009	
		4 (8 w Programie)	0	4	Tak (02.11.2009r.)	-----	
		2010 (6 w Programie)	-----	2010	-----	2010	-----
Kontrole u świadczeniodawców etapu podstawowego	Zachodniopomorskie	2007	2007	2007	2007	2007	
		16 (73 w Programie)	0	16	Tak	-----	
		2008	2008	2008	2008	2008	
		23 (113 w Programie)	0	23	Tak (6.02.2009r.)	-----	
		2009	2009	2009	2009	2009	
		2010 (115 w Programie) + 18 zaplanowanych do realizacji	2010	2010	2010	2010	
Kontrole u świadczeniodawców etapu diagnostycznego	Zachodniopomorskie	2007	2007	2007	2007	2007	
		1 (2 w Programie) 1 nie wyraziła zgody na kontrole	0	2	Tak	-----	
		2008	2008	2008	2008	2008	
		1 (2 w Programie) 1 nie wyraziła zgody na kontrole	0	1	Tak	-----	
		2009	2009	2009	2009	2009	
		2010 (2 w Programie) + 2 zaplanowane do realizacji	2010	2010	2010	2010	

W latach 2007 - 2009 ogółem w skali całego kraju przeprowadzono kontrole u 922 świadczeniodawców etapu podstawowego. U części skontrolowanych świadczeniodawców stwierdzono niewielkie uchybienia. Nie były one jednak uznane przez przeprowadzających kontrolę przedstawicieli WOK-ów jako przesłanki ku temu, aby NFZ rozwiązał z nimi umowy na realizację badań profilaktycznych. W wyniku zaleceń pokontrolnych uchybienia były na bieżąco korygowane. Negatywnie natomiast oceniono 10 świadczeniodawców. Wszystkie Oddziały Wojewódzkie NFZ otrzymały protokoły pokontrolne sporządzone przez WOK. W roku 2010 przeprowadzonych zostanie ogółem 301 kontroli.

W latach 2007 - 2009 ogółem w skali całego kraju przeprowadzono 190 kontroli świadczeniodawców etapu diagnostycznego. Znaczne uchybienia odnotowano w 7 pracowniach. Uchybienia te zostały skorygowane. w roku 2010 zaplanowane zostały 73 kontrole.

Kontrole etapów: podstawowego, diagnostycznego i diagnostyki pogłębionej przeprowadzane były przez lekarzy ginekologów, patomorfologów oraz przedstawicieli WOK, którzy otrzymali stosowne upoważnienie z Ministerstwa Zdrowia. Kontrole przeprowadzone zostały w oparciu o protokoły kontroli opracowane przez Centralny Ośrodek Koordynujący.

W wyniku wszystkich przeprowadzonych kontroli nie zaistniały przesłanki do rozwiązania kontraktu z NFZ.

VI. ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI PROGRAMU

Centralny Ośrodek Koordynujący dokonał analizy kosztów poniesionych na realizację Programu w latach 2007 -2009 mającej na celu wyliczenie jednostkowych kosztów badania cytologicznego oraz kosztów wykrycia jednego raka szyjki macicy oraz kosztów leczenia raka szyjki macicy.

Z programu SIMP uzyskano dane liczbowe dotyczące udziału kobiet w badaniach cytologicznych w latach 2007-2009. Koszty przeznaczone na działania promocyjne, edukacyjne, administracyjne oraz częściowo na wysyłkę zaproszeń uzyskano z poszczególnych WOK oraz COK na podstawie kwot z umów z Ministerstwem Zdrowia. Koszty wysyłki zaproszeń w latach 2007, 2008 uzyskano z NFZ. Wycenę punktową badania cytologicznego uzyskano z wojewódzkich oddziałów NFZ. Koszty związane z leczeniem raka szyjki macicy oszacowano biorąc pod uwagę tylko podstawowe procedury lecznicze. W tym celu posłużono się wyceną procedur terapeutycznych z danych NFZ. W Krajowym Rejestrze Nowotworów oraz w bazie danych NFZ nie jest uwzględniony podział na stopnie klinicznego zaawansowania i w związku z tym nie można było przyporządkować procedur terapeutycznych poszczególnym chorym. Posłużono się całkowitą liczbą wykonanych procedur dla kodu C53.

W kosztach leczenia raka szyjki macicy nie uwzględniono procedur diagnostycznych oraz wizyt po zakończonym leczeniu. Liczbę wykrytych raków szyjki macicy w Programie oznaczono wyszukując numery PESEL kobiet, które miały pobrany rozmaz cytologiczny i w tym samym roku ich numer PESEL figurował w bazie NFZ z przypisanym kodem C53.

Wyliczenia kosztów badania cytologicznego dokonano biorąc pod uwagę koszty administracyjne, promocyjne, edukacyjne, wysyłki i zaproszeń oraz uwzględniono koszt samego testu. Średni koszt obliczono dzieląc sumę środków otrzymanych przez poszczególne WOK przez liczbę badań wykonanych na danym terenie. Po uwzględnieniu środków przyznanych na działalność COK przez Ministerstwo Zdrowia obliczono koszt badania cytologicznego dla całego Programu. Po dodaniu średnich kosztów pobrania i odczytania rozmazu (płacone przez NFZ) wyliczono całkowity koszt jednego badania w Programie. Nie wyliczono kosztów wykrycia stanów przedrakowych oraz raka szyjki macicy ze względu na brak wiarygodnych danych na ten temat. Wyliczono średni koszt leczenia jednej chorej na raka szyjki macicy. Wyznaczono podstawowe wartości statystyk opisowych dla budżetów w poszczególnych latach i województwach. Przeliczono również nakłady finansowe w stosunku do liczby wykonywanych cytologii.

W 2007 roku Ministerstwo Zdrowia przeznaczyło na prowadzenie Programu 7 181 708,9 złotych, w 2008 – 7 978 195 złotych a w 2009 roku – 9 357 011. Rośnie suma środków przyznawanych poszczególnym WOK a maleje suma przyznawana na działalność COK (Tabela 12).

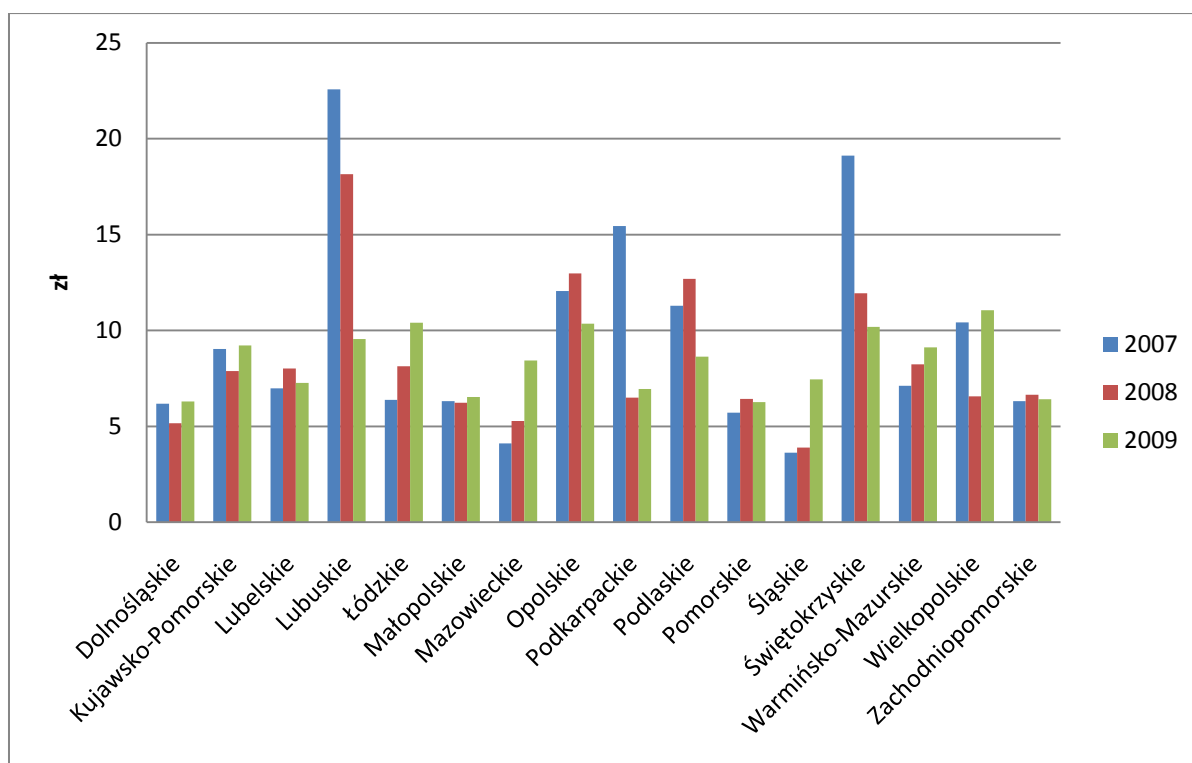
	2007	2008	2009
Wykonane badania	685974	793397	876522
WOK	5070800	5655701	7101141
COK	2110908,9	2322494	2255870
Suma	7181708,9	7978195	9357011
Koszt badania (zł)	10,47	10,06	10,68

Tabela 12. Koszt wykonania badań z uwzględnieniem środków przyznanych dla WOK i COK

Koszt badania z tych środków utrzymywał się na samym poziomie około 10 złotych. Suma środków przyznanych WOK znacząco wzrosła w 2009. Było to związane z koniecznością wytyki zaproszeń. W poprzednich latach zadanie to było realizowane głównie przez NFZ.

Koszty poniesione przez WOK

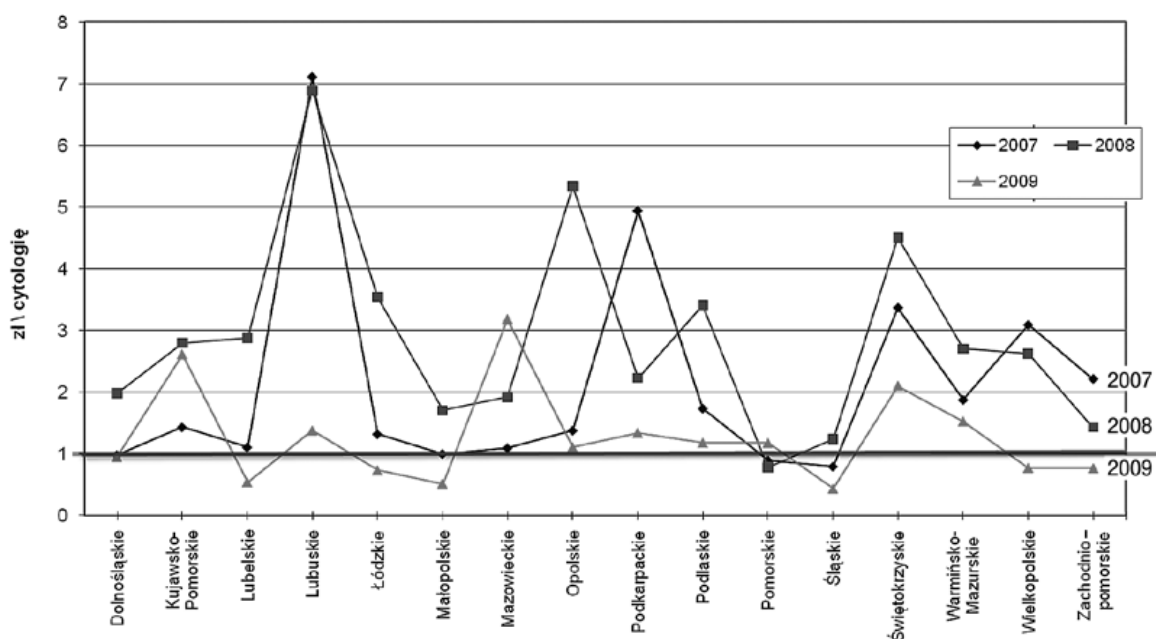
Koszty poniesione przez WOK na wykonywanie badań cytologicznych w Programie różnią się pomiędzy sobą w poszczególnych latach oraz województwach (Rycina 12).

Ryc. 12 Koszt wykonania badania cytologicznego w latach 2007-2009 w poszczególnych województwach

Biorąc pod uwagę tylko koszty prowadzenia Programu (bez kosztów NFZ za pobranie i odczytanie rozmazu) najdroższe badania wykonano w województwie lubuskim w 2007. Koszt wykonania jednego

rozmażu wyniósł tam 22,57 zł. W kolejnym roku również najdroższe badania wykonano w Lubuskim, cena jednej cytologii wynosiła 18,15 złotych. W 2009 roku najdroższe badania wykonano w województwie wielkopolskim – 11,05 złotych. Najmniej cytologia kosztowała w 2007 i 2008 roku w województwie śląskim (3,62 zł i 3,89 zł – odpowiednio) a w 2009 roku w województwie pomorskim - 6,27złotych. Zwraca uwagę fakt, że w niektórych regionach kraju koszty zawsze były wysokie (lubuskie, świętokrzyskie, opolskie, podlaskie) a w innych zawsze kształtowały się na raczej niskim poziomie (dolnośląskie, mazowieckie, pomorskie, śląskie, zachodniopomorskie). Średni koszt przypadający na jedno badanie wyniósł w 2007 roku 9,54 zł (SD: 5,42), w 2008 roku – 8,42 zł (SD: 3,71) a w 2009 roku – 8,38 zł (SD: 1,66). Koszty są najwyższe w regionach o niskiej zgłaszalności kobiet, ponieważ środki przyznawane na realizację zadań promocyjnych i edukacyjnych (bez kosztów wysyłki zaproszeń) są podobne we wszystkich WOK i oprócz województw mazowieckiego i śląskiego nie uwzględniają wielkości populacji zamieszkałej na danym terenie. Wydaje się, że bardziej efektywne byłoby zróżnicowanie wielkości przydzielanych środków w zależności od wielkości populacji do przebadania.

Ryc.13 Budżety WOK na poprawę zgłaszalności w stosunku do liczby wykonanych cytologii. Pozioma linia wyznacza próg najbardziej efektywnie realizowanych budżetów

Szczególnie wyraźnie widać to także podczas analizy kosztów przeznaczanych przez WOK na zadanie, jakim jest poprawa zgłaszalności kobiet (Rycina 13). W pierwszym roku realizacji Programu w niektórych województwach środki były wydawane wszędzie w sposób mało efektywny. W województwie lubuskim koszt jednego zgłoszenia wynosił w ramach wyznaczonego zadania około 7 PLN. W latach 2008 i 2009 obserwowano znaczną poprawę w prawidłowym gospodarowaniu

finansami przeznaczonymi na poprawę zgłaszalności i w sześciu województwach koszt ten osiągnął wartość poniżej lub nieznacznie powyżej 1 PLN.

Koszty funkcjonowania Centralnego Ośrodka Koordynującego

W ciągu trzech lat COK otrzymał 6 689 272,9 złotych. Kwotę tę wydatkowano przede wszystkim na działania edukacyjne i promocyjne. Przeszkolono 2125 lekarzy ginekologów (28 szkoleń), 4326 pielęgniarek i położnych (59 szkoleń), 1284 osoby ze środowisk niemedyceńskich (20 konferencji). Przeprowadzono 22 certyfikowane kursy dla położnych (1491 osób) zakończone 9 centralnymi egzaminami – 751 położnych zdało egzamin uprawniający do samodzielnego pobierania rozmazów. Z budżetu COK przeznaczono w latach 2007-2009 4 561 879,31 złotych na działania promocyjne Programu. Środki te wydano na uruchomienie strony internetowej, opracowano treść i formę materiałów informacyjnych oraz prasowych na temat profilaktyki raka szyjki macicy, wyprodukowano i rozpowszechniono film edukacyjny i film instruktażowy dla położnych oraz wyprodukowano spot telewizyjny promujący bezpłatne badania cytologiczne. Wyprodukowano gadżety promocyjne dla kobiet.

Koszty zgłoszeń na badania

Dokonano także analizy kosztów zgłoszenia się jednej kobiety w danym roku na wysłane do niej zaproszenie. (Tabela 13).

Rok	Liczba wysłanych zaproszeń	Zgłaszalność	%	Koszt jednego zgłoszenia
2007	6 027 691	1 526 896	25,33	3,95
2008	2 661 059	529 927	19,91	5,02
2009	1 595 311	217 419	13,63	7,34
łącznie	10 284 061	2 274 242	22,11	4,52

Tabela 13, Koszt zgłoszenia się jednej kobiety na wysłane zaproszenie (wg raportu SIMP z dnia 18.08.2010, obliczenie na podstawie porównania numerów PESEL kobiet, do których zaproszenie wysłano i które się zgłosiły).

Koszty te rosną i uległy znacznemu podwyższeniu w 2009 roku, gdzie koszt jednego zgłoszenia na zaproszenie wyniósł 7,34 zł. Związane jest to z niższą zgłaszalnością w proporcji do wysłanych zaproszeń a to z kolei z wysyłką zaproszeń w końcu roku kalendarzowego, kiedy zgłaszalność na badania znacznie maleje. Średnio w ciągu trzech lat koszt jednego zgłoszenia się na zaproszenie wyniósł 4,52 zł.

Odsetek zgłoszeń jest niższy niż podawana wcześniej „zgłaszalność”, ponieważ u niektórych kobiet badanie wykonano więcej niż raz, niektóre kobiety otrzymały zaproszenie dwukrotnie, a inne wcale. Niestety, szczegółowych danych na ten temat nie posiadamy, ponieważ SIMP jest narzędziem do rozliczania badań, a nie monitorowania zaproszeń. Ponadto dane zmieniają się w czasie.

Koszty medyczne

W Programie za pobranie cytologii lekarz otrzymuje równowartość 3 punktów, cytodiagnosta za ocenę rozmazu również równowartość 3 punktów.

Każdy z 16 NFZ sam ustala i negocjuje stawki ze swoimi świadczeniodawcami i w skali województwa mogą istnieć duże rozbieżności. W taki sam sposób ceny negocjują pracownie diagnostyczne. Wartość badania cytologicznego pobieranego poza Programem wynosi 4 punkty, jeśli jest wykonywane jako część składowa porady specjalistycznej i 9 punktów w ramach porady kompleksowej. Wycena punktu jest w tych sytuacjach także negocjowana przez NFZ ze świadczeniodawcami. (Tabela 14).

CENY ZA PUNKT W PROGRAMIE PROFILAKTYKI RAKA SZYJKI MACICY W ROKU 2010 (2010-04-21)				
PRODUKT KONTRAKTOWY: 10.7000.156.02				
PROGRAM PROFILAKTYKI RAKA SZYJKI MACICY - ETAP DIAGNOSTYCZNY				
OW NFZ	LICZBA ŚWIADCZENIO- DAWCÓW	CENA ZA PUNKT		
		MINIMALNA	MAKSYMALNA	ŚREDNIA
DOLNOŚLĄSKIE	10	8,00	10,00	9,80
KUJAWSKO-POMORSKIE	6	8,00	9,00	8,83
LUBELSKIE	10	9,00	9,00	9,00
LUBUSKIE	2	8,60	8,60	8,60
ŁÓDZKIE	3	9,00	9,00	9,00
MAŁOPOLSKIE	6	8,10	8,10	8,10
MAZOWIECKIE	11	8,00	11,50	10,36
OPOLSKIE	2	6,00	6,00	6,00
PODKARPACKIE	6	8,40	8,50	8,47

PODLASKIE	5	8,50	9,10	8,92
POMORSKIE	7	6,50	7,50	7,00
ŚLĄSKIE	7	8,50	8,50	8,50
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2	6,00	6,50	6,25
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2	7,00	7,00	7,00
WIELKOPOLSKIE	6	6,00	6,00	6,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	2	7,75	8,00	7,88
RAZEM	87	6,00	11,50	8,52

Tabela 14., Ceny za punkt w poszczególnych oddziałach NFZ w 2009 roku (dane otrzymane z Oddziałów NFZ).

Całkowity koszt badania cytologicznego w Programie

Koszty jednej cytologii maleją od 2007 do 2009 roku. Koszty medyczne badania utrzymują się na prawie stałym pułapie i zmniejszenie całkowitej wartości jednego badania jest związane ze zmniejszającą się liczbą wysłanych zaproszeń w poszczególnych latach (Tabela 15). Jak wykazano już w wcześniej zaproszenia nie są skuteczną metodą służącą promowaniu badań profilaktycznych.

Odsetek kobiet, które zgłaszają się na otrzymane zaproszenie jest niski. Warto zauważyć, że jednak liczba kobiet, które zgłosiły się na badania rośnie w poszczególnych latach, czyli poddają się one badaniu bez względu na to, czy otrzymały zaproszenie, czy też nie.

Koszty medyczne funkcjonowania programu wydają się wysokie i należałoby dążyć do ich obniżania. Według autorów opracowania możliwe jest zarówno obniżenie kosztów pobrania rozmazu jak również jego oceny.

Koszty cytologii w Programie w zł			
ROK	2007	2008	2009
Liczba wykonanych badań	685 975	793 397	876 522
Koszty pozamedyczne (administracja, zaproszenia, PR)			
Budżet WOKów łącznie	5 070 800	5 655 701	7 101 141
Budżet COK	2 110 909	2 322 494	2 255 870

Koszt wysyłki zaprosz. przez NFZ	7 567 815	3 830 934	0
łącznie budżet Programu	1 474 9524	11 809 129	9 357 011
Koszty pozamed. jednej cytologii w Programie	21,50	14,88	10,68
Koszty medyczne (pobranie i ocena rozmazu)			
Średnia cena punktu NFZ	8,52*		
Koszty med. jednej cytologii w Programie	51,12*		
(6 pkt. x średni koszt)	* Przyjmujemy średnią z roku 2010, za lata poprzednie brak danych		
Całkowity koszt wykonania 1 cytologii w Programie			
łącznie koszty (medyczne + pozamedyczne) jednej cytologii	72,62	66,00	61,80

Tabela 15. Całkowity koszt wykonania jednego badania cytologicznego w Programie

Koszt wykrycia jednego raka szyjki macicy w Programie

W 2009 roku wykryto w Programie 622 raki szyjki macicy. Nieznane są dane o liczbie wykrytych stanów przedrakowych – czyli rzeczywistym celu badań przesiewowych. Prawdopodobnie ich liczba wynosi około 15 tysięcy (oszacowano na podstawie liczby nieprawidłowych wyników cytologii i odjęto szacunkową liczbę wyników fałszywie dodatnich).

Koszt wykrycia jednego stanu przedrakowego prawdopodobnie kształtuje się na poziomie około 600 zł. Natomiast koszt wykrycia jednego raka szyjki macicy w Programie w 2009 roku wynosił 15 043 zł.

W 2009 roku wykonano 1334 procedury leczenia operacyjnego u chorych oznaczonych kodem C53. Średni koszt procedury operacyjnej wynosił w 2009 roku 10 920 zł, co dla sumy 1 334 chorych wynosi 14 567 280 złotych. W tym czasie wykonano 1 708 procedur brachyterapii dla chorych oznaczonych kodem C53. Cena procedury wynosiła 7 558 zł, czyli wydano na ten cel 12 909 064 złote. Wykonano 1307 teleterapii za cenę jednostkową 8 699zł, czyli wydano 11 369 593 złote.

W 2009 roku wykonano 1276 procedur chemioterapii (cena procedury 2850 zł), co dało sumę 3 636 600 złotych. W ciągu jednego roku wydatki NFZ na leczenie wszystkich chorych na raka szyjki macicy wynosiły około 42 482 537 złotych. Średni koszt leczenia jednej chorej, przyjmując że rozpoznano w 2009 roku 3200 nowych zachorowań wyniósł 13 275 PLN. Koszty te nie obejmują badań

diagnostycznych wykonywanych przed i w trakcie leczenia, nie obejmują także wizyt kontrolnych po zakończeniu leczenia. Nie uwzględniają również kosztów świadczeń socjalnych (zasiłków i rent) oraz kosztów społecznych związanych z utratą zdolności do wykonywania pracy oraz, w przypadku zgonu, kosztów opieki nad małoletnimi dziećmi.

Jak wspomniano wcześniej nie posiadamy w Polsce danych dotyczących odsetka poszczególnych stopni zaawansowania klinicznego raka szyjki macicy. Niemożliwe jest tym samym przypisanie poszczególnych procedur ICD-9 dodanego stopnia.

Należy zwrócić uwagę, że liczba wykonanych procedur operacyjnych dla kodu C53 przewyższa szacunkową liczbę chorych w niskich stopniach zaawansowania raka szyjki macicy (FIGO IAiIB), czyli stopniach kwalifikujących się do leczenia zabiegowego. Być może wpływ na to ma włączenie do kodu C53 także chorych ze stopniem FIGO O. Zgodnie ze zmienioną klasyfikacją FIGO rak szyjki macicy klasyfikowany dotychczas, jako rak przedinwazyjny powinien być zakwalifikowany jako CIN3.

Koszty procedur terapeutycznych przedstawia Tabela 16.

Procedury dla C53 w 2009 roku	Koszt jednostkowy (zł)	Liczba procedur wykonanych	Koszt całkowity (zł)
Leczenie operacyjne	10 920	1334	14 567 280
Brachyterapia	7558	1708	12 909 064
Teleterapia	8699	1307	11 369 593
Chemioterapia	2850	1276	3 636 600
		ogółem	42 482 537

Tabela 16. Koszty podstawowych procedur terapeutycznych raka szyjki macicy w 2009 roku

Wnioski

1. Należy stworzyć skuteczne narzędzia służące monitorowaniu parametrów medycznych, epidemiologicznych i finansowych Programu. Tylko w ten sposób można wiarygodnie dokonać oceny efektów zdrowotnych i społecznych Programu.
2. Większa zgłaszalność kobiet na badania tylko nieznacznie może przyczynić się do obniżenia kosztów badania.
3. Należy szukać także innych instrumentów i rozwiązań w zakresie profilaktyki raka szyjki macicy, ponieważ w polskim społeczeństwie nie został wykształcony nawyk regularnych badań profilaktycznych.